

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 959287/3

בבית הדין הרבני האזורי חיפה

לפני כבוד הדיינים:

הרב דניאל אדרי — אב"ד, הרב בן ציון הכהן רבין, הרב אלעד עלי

(ע"י ב"כ עו"ד טל זליץ)

התובע: פלוני

(ע"י ב"כ עו"ד ענבל הראל

נגד
הנתבעת: פלונית

ועו"ד עמוס צדיקה)

הנדון: כתובה

פסק דין

לפנינו תביעת כתובה של האישה. הצדדים נישאו בתאריך ו' בניסן תשע"א (10.4.2011). לצדדים ילד קטין שנולד בתאריך ז' בתשרי תשע"ג (23.9.12). הצדדים בפירוד מתאריך כ"ה סיון תשע"ג (3.6.13). בתאריך י"ז באב תשע"ג (24.7.13) חתמו הצדדים על הסכם גירושין אשר לא קיבל תוקף של פסק דין. בתאריך י"ח בחשון תשע"ד (22.10.2013) פתח הבעל תביעת גירושין. הצדדים התגרשו בתאריך י"א בתמוז תשע"ה (28.6.2015).

הבעל [מ.] מהנדס חומרה והאישה [א.] עובדת באוניברסיטת [...].

הצדדים נפרדו בהיות הילד בן חצי שנה. בעת הפרידה סבלה האם מדיכאון אחרי לידה, והאב התמסר לטיפול בילד, ובשלב מסוים עבר עם הילד לבית הוריו במושב [ע.]. בהסכם הגירושין הוסכם שהילד יהיה במשמורתו של האב. האם קיבלה בצורה קשה את עזיבתו של הבעל ולאחר התאוששותה מהמשבר פנתה לבית המשפט בבקשה לקבל את המשמורת על הילד. בדיון בבית המשפט סירבה האם לאישור הסכם הגירושין וטענה שהיא מעוניינת במשמורת הילד, הצדדים ניהלו מאבק משפטי לגבי משמורת הילד, בית המשפט החליט על משמורת משותפת, האב חזר להתגורר ב[...] ונקבעו זמני שהות שווים.

עיקרי הטענות של הצדדים

כיום יש רגיעה במאבק המשפטי. האישה דורשת את כתובתה בסך של 180,000 ש"ח, לבעל מספר טענות לדחות תביעה זו.

- הבעל טוען שהאישה היא זו שעזבה את הבית תחילה, והאישה מכחישה וטוענת ההיפך.
- בסיכומי הבעל נכתב שהצדדים מורדים זה על זה, והאישה טוענת שרוצה שלום בית ואינה מורדת כלל.
- מוסכם בין הצדדים שהאישה נכנסה למשבר נפשי אחר הלידה בעקבות דיכאון אחר הלידה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ד. לטענת האב בעקבות זאת לא היתה מתפקדת בבית כלל והאב נאלץ לשמש כאב וכאם, כשבנוסף היה מטפל בכל מטלות הבית כשמידי פעם אימה של הנתבעת מסייעת בטיפול בילד הקטן. דבר זה מוכחש על ידי האישה בתצהיר לבית המשפט, כך הצהירה שם בסעיף 9: "אני זו שנטלתי את [א.] לטיפת חלב לחיסונים שונים, לביקורות השוטפות, הנקתי את [א.] וקמתי אליו בלילה".

ה. לטענת הבעל האישה אינה מתנהלת בצורה נורמלית ומתנהלת ללא שיקול דעת.

ו. בסעיף 55 לכתב התביעה נאמר: "בהזדמנות זו ראוי לציין את הקשר הסימביוטי הקיצוני שבין הנתבעת לבין אמה. הנתבעת אינה עושה דבר ללא אימה כאשר יוזכר כי מדובר בבחורה בת 28 שנים אשר כמעט ואינה יוצאת מהבית ללא ליווי של אימה". אף טענה זו מוכחשת על ידי האישה מהאמור בדבריה שצוטטו לעיל בסעיף ד'.

ז. לטענת הבעל גם במהלך הנישואין של הצדדים הנתבעת היתה מערבת את אימה בכל דבר וכל אספקט של הזוגיות.

ח. לטענת הבעל האישה הגישה תלונות שווא במשטרה, ודבר זה מוכחש על ידי האישה (פרוטוקול מיום ח' באייר - 27.4.2015).

ט. לטענת הבעל (סעיפים 73 – 88 בסיכומים) האישה אשמה בפירוד, טענה שמוכחשת על ידי האישה.

י. הבעל טוען כי האישה מחלה על כתובתה בזה שחתמה על הסכם גירושין, אפילו שחזרה בה וההסכם לא קיבל תוקף של פסק דין.

יא. הבעל עשה בדיקת פוליגרף על טענותיהם, האיש יצא דובר אמת וממילא האישה יצאה דוברת שקר.

דיון והכרעה

א. בעניין הטענה הראשונה שהבעל טוען שהאישה עזבה את הבית והיא מכחישה, הנה בשולחן ערוך (אבן העזר סימן קנ"ד סעיף ג') נאמר:

"האומר איני זן ואיני מפרנס כופין אותו לזון".

וכתב הבית שמואל (ס"ק ה') וזה לשונו:

"לדעת כמה פוסקים הלכתא כרב דכופין אותו לגרש, ויש לומר דאם היא אינה רוצה לדור עמו, אינה נעשית מורדת, ויכולה לומר קים לי כהני פוסקים".

והפתחי תשובה (ס"ק ו') הביא מה שכתב הבית מאיר על דברי הבית שמואל:

"אבל לעניות דעתי בלא "קים לי" אינה מורדת בכהאי גוונא שאינה מורדת כדי לצערו, כי אם לכופו לזונה כראוי, דהא קי"ל בחושן משפט (ס"ד) עביד איניש דינא לנפשיה, ואם כן מי יכריחנה לילך לבית דין לכופו אם היא תוכל לכופו במרדה? וכן מורה הלשון בסימן עז' סעיף ב': "ואם מרדה כדי לצערו מפני שעשה לי וכו' וכיוצא בדברים אלו" - משמע דוקא כיוצא באלו שהם אך נקמה על העבר, אבל לכופו על העתיד במה שהדין עמה - אינה מורדת".

מבואר מדבריו שאפילו במקרה שהאישה היא זו שעזבה את הבית, מכל מקום כיון שאין כונתה להרוס את הנישואין אלא אדרבה הואיל והבעל לא משלם מזונות הוא עלול להרוס את

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

חיי הנישואין, והיא עוזבת את הבית כאמצעי לחץ כדי שייתן לה מזונות כפי שהוא חייב, אינה חייבת לטרוח לתבוע אותו בבית דין לתת מזונות, ובמה שעזבה את הבית לא נחשבת למורדת. ואף שייתכן שהבעל יסרב לשלם לה את מזונותיה, והפירוד ימשך זמן רב עד שלא תהיה תוחלת להמשיך את חיי הנישואין, והצדדים עשויים להתגרש, מכל מקום כל שאין זו כוונתה בשעת עזיבת הבית, אינה נחשבת למורדת.

ואם כן בנידון דידן שהאישה עזבה את הבית בעקבות דיכאון שאחר הלידה, וכפי שנכתב בתסקיר הרווחה - האישה תמימה עם חוסר ניסיון חיים משווע, נראים פני הדברים שלא עזבה את הבית על מנת להיפרד לצמיתות אלא רק באופן זמני על פי הסכמת הבעל, וכן עולה מתסקיר שירותי הרווחה מיום 17 לדצמבר 2013 שזה היה מצבה של האישה שכתבו בזה הלשון:

”בשיחה שערכתי עם המטפלת הרגשית של [א.] מסרה כי [א.] בטיפולה וכו' בהתחלה היתה נסערת ובעיצומו של משבר גירושין, מתקשה להבין כיצד זה קרה, מתארת אישה צעירה, בת יחידה, תמימה במושגי ניסיון חיים וכו' שלא הבינה על מה היא מתמודדת ועל מה היא חותמת”.

וכן בכתב התביעה שהובא לעיל כתב הבעל בעצמו - ”האישה אינה מתנהלת בצורה נורמלית ומתנהלת ללא שיקול דעת”, ומכל הנ”ל נראה שלא היה בכוונת האישה לעזוב את הבית על מנת לגרום להרס הנישואין, אלא עזיבתה היתה רק על רקע של מצב נפשי רעוע, ורצון להיות קרובה לאימה לשם התאוששות.

זאת ועוד, בסעיף 63 בכתב התביעה נאמר: ”יצוין כי באחת הפעמים אחרי שהנתבעת עזבה את הדירה היא הגיעה לבקר את הבן [א.] בדירה”. הרי גם לפי דברי הבעל האישה לא עזבה לגמרי את הדירה אלא היתה באה לבקר לפרקים, ושוהה כמה שעות עם בעלה ועם הילד במשך היום, אלא שלא נשארה ללון בדירה בלילה, אם כן גם לשיטת הבעל האישה לא עזבה לחלוטין את המשפחה, ונמצא אם כן שמי שעזב לגמרי את הדירה וניתק לגמרי את הקשר עם האישה הוא הבעל, שעזב את העיר ועבר עם הילד למקום מגורי הוריו.

זאת ועוד, אפילו אם נאמר שהאישה עזבה לגמרי בכוונה תחילה את דירת הצדדים, הרי בכתב התביעה (סעיף 19) כתב הבעל וזה לשונו:

”כיום הצדדים פרודים מזה כחצי שנה בעקבות החלטת הצדדים במשותף להתגרש זה מזה החליטה הנתבעת לעזוב חד צדדית את בית הצדדים”.

וכן כתב בסעיף 61. ובסעיף 63 כתב וזה לשונו:

”יצוין כי באחת הפעמים אחרי שהנתבעת עזבה את הדירה היא הגיעה לבקר את הבן [א.] בדירה ואז אמר לה התובע למה את לא נשארת לישון פה עם [א.] והנתבעת ענתה ”נראה לך הגיוני שאחרי שהחלטנו להיפרד אני אשאר לישון פה באותה דירה יחד איתך”.

הרי כפי העולה מדברי הבעל - רק לאחר שהצדדים החליטו במשותף להתגרש, החליטה הנתבעת לעזוב את בית הצדדים, ומוכח מדבריו שאין בעזיבת האישה את הבית משום הרס חיי הנישואין, כיון שכבר הוחלט ביניהם על סיום פרק הנישואין, ואם כן אינה נחשבת בזה למורדת שמפסידה כתובתה.

ב. זאת ועוד, דהנה בגמרא בכתובות (דף ע' עמוד א') גרסינן במשנה: ”המדיר את אשתו שלא תטעום אחד מכל הפירות יוציא ויתן כתובה”. והגמרא בהמשך (דף ע"א עמוד א') העמידה שדברי תנא קמא במשנה שהוא רבי מאיר נאמרו באופן שהיא נדרה מפירות, והוא היה יכול

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

להפר לה, אך הוא החליט לקיים את הנדר שלה, וסבר רבי מאיר שהוא נותן אצבע בין שיניה. ופירש רש"י וז"ל: וקסבר רבי מאיר הוא שקיים - נתן אצבע בין שיניה והשיכה, לפיכך ייתן כתובה". ולשון הר"ן שם: "הוא נתן אצבעו בין שיניה ונשכתו, לפיכך ייתן לה כתובה". מבואר מדברי הגמרא שאפילו שהיא עשתה את הצעד הראשון שיכול לגרור אחריו הדרדרות בחיי הנישואין, מכל מקום כיון שהבעל יכול היה לעצור זאת על ידי הפרת הנדר, והוא בחר לעשות את ההיפך - לקיים את הנדר ומעתה אין לו הפרה, לכן נחשב שהוא זה שגרם את פירוק הנישואין. ומלשון הר"ן שכתב "ונשכתו" - משמע שאפילו שהיא יצרה את הכאב, שהרי היא נשכה אותו - מכל מקום כיון שהוא זה שהביא למצב זה על ידי הימנעות מתיקון המצב, הרי הוא האשם במצב שנוצר והוא האחראי על הנשיכה.

והגמרא בהוריות (דף י' עמוד ב') אומרת - לתאוה יבקש נפרד זה לוט שנפרד מאברהם. וכתב שם הרא"ש וזה לשונו:

"אף על פי שלא נפרד עד שאמר לו אברהם "היפרד נא מעלי", כיון שמריבה זו באה מחמת הרועים שלו, היה לו למחות שלא יריבו עוד, ללמדך שהיה תאב להפרידו, וכיון שפתח לו אברהם - מיד נפרד ממנו, ומתוך זה נתגלה קלונו שאם נשאר אצל אברהם לא בא תקלה זו על ידו".

מבואר מדבריו שאם באמת היה לוט מחפש את השלום עם אברהם אבינו היה צריך לומר לרועים שלו להפסיק לריב עם רועי אברהם, והואיל ולא עשה זאת אלא שתק, הרי שתיקתו זאת מראה שבאמת הוא כן רצה את המריבה ואת ההיפרדות, וסופו הוכיח על תחילתו, שמיד כשהציע לו אברהם להיפרד - הסכים לדבריו בלא וויכוח ונפרד ממנו.

ואם כן כאן שהאישה השיבה לו "האם נראה לך הגיוני שלאחר שהחלטנו להיפרד אני אישן פה באותה דירה יחד איתך?" שנשמע מנימה זאת שהיא כועסת עליו על החלטה זאת, ואם כן מדוע לא אמר לה הבעל אדרבה בזה שתשארי כאן לישון נחזור לשלום בית, ויתכן מאד שהיתה מסכימה [על כל פנים לפי מה שהצהירה שהיא רוצה שלום בית], ומזה שהבעל בחר להשתמש בטענה זאת לנגח את האישה בכתב התביעה, משמע שהוא באמת לא רצה שלום בית והוא זה שבחר להחזיק את הפירוד בעינו ואם כן יש לומר ש"הוא נתן אצבע בין שיניה".

ג. זאת ועוד, דהנה הטור באבן העזר (סימן קי"ח) כתב וזה לשונו:

מי שהיא תובעת לבעלה לגרשה ויצאו הגירושין ממנה, אין לה מן הדין לגבות זולתו מה שהיא טוענת, ויתברר מסכום נדוניתה ולא נחוש למה שימצא כתוב ממנה בכתובה, כי כתב לה אדעתא למיקם קמיה אדעתא למיפק ולמיסב לא כתב לה וכו' ואם תבע הוא גירושין, אינו יכול לגרשה אלא לרצונה, או לאחר שיפרע לה כל סכום הכתובה עיקר ונדוניא ותוספת.

מבואר מלשון הטור שמי שיצאו ממנו הגירושין ותובע אותם, הוא זה שאחראי לפירוק הבית. ונראה מדיוק לשון הטור שכתב שני דברים א. "מי שהיא תובעת לבעלה". ב. "יצאו הגירושין ממנה". כלומר, לא די במה שהאישה אומרת לבעלה "גרש אותי" כדי לקבוע שהיא האשמה בפירוק חיי הנישואין.

בסוגיה של אשה שאומרת שמת בעלה (ביבמות קט"ז ע"א) מבואר שיש להאמין לה רק אם היה שלום בינה לבין בעלה ולא במקרה שהיתה "קטטה" ביניהם. והגמרא חוקרת: היכי דמי קטטה בינו לבינה? אמר רב יהודה אמר שמואל - באומרת לבעלה "גרשני!". הגמרא דוחה שלא ייתכן להחשיב זאת כ"קטטה" שהרי - "כולהו נמי אמרי הכי?". ופירש רש"י שכל הנשים אומרות כן בשעת כעסן. ומבואר מדברי הגמרא שאפילו אם האשה תובעת גירושין ואומרת

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לבעלה "גרש אותי!", אין זה נחשב שהגירושין יצאו ממנה, שהרי אין המשך ותוצאות לאמירה זאת, ואמירה זו היא אמירה סתמית שנאמרה בשעת כעס, שהרי זה דרכם של כל הנשים לומר כך בשעת כעסן, ולכן הוסיף הטור לומר שצריך שהגירושין גם יצאו ממנה, ומלבד האמירה צריך שתעשה מעשים ממשיים להאיץ את תהליך הגירושין.

והנה בעניינינו מי שהעלה את נושא הפירוד וחתר להגיע לגירושין בבית הוא הבעל, וכמו שמבואר בתסקיר שירותי הרווחה מתאריך 15 לאוקטובר 2013:

"לדבריו לא ידע שסבלה מדיכאון לאחר לידה. בתחילה הציע ללכת ליעוץ נישואין ו[א.] סירבה, בהמשך, לאור ההתפתחויות והריחוק שנוצר והאחריות שלקח על גידול הבן בעקבות מצב האם, התגבשה אצלו ההחלטה על הפרידה ולא ראה סיכוי שיעוץ יכול לעזור"

עוד נאמר שם:

"בשלב זה הציע האב לאם על פרידה כשהוא לוקח על עצמו את גידול הבן [א.]".

בדיון שהתקיים בבית הדין ביום ח' באייר תשע"ה (27.4.2015) אמר הבעל (שורה 111 בפרוטוקול הדיון):

"ת. הדיבור על הפרידה היה שיח שהתנהל שבוע. בזמן זה ניסינו. ולאחר מכן היא עזבה את הדירה ואני ו[א.] גרנו בדירה"

אם נצרף את דברי התסקיר הנ"ל לדברי הבעל, עולה התמונה דלהלן: הבעל העלה את רעיון הפרידה, האישה ביקשה ממנו לשקול שוב את החלטתו, הוא הסכים לתקופת ניסיון של שבוע, בתקופה זו נראים פני הדברים כי האישה, במצב החולשה הנפשית בו היתה נמצאת, לא כלה להילחם בהחלטת הבעל ולנסות לשנות אותה, ולאחר שבוע נאלצה להסכים לתביעת הבעל לגירושין, אך כאמור בית הדין מתרשם כי הבעל הוא זה שהביא את חיי הנישואין אל קיצם, וראיה לדבר, שאצל האישה אנו רואים שהיא חוזרת בה שוב ושוב ומוכח שאינה שלימה עם התהליך.

וכן מבואר בתסקיר שירותי הרווחה מיום 10.10.13:

"בהיות בנה בן 8 חודשים הודיע [מ.] באופן מפתיע ולא צפוי כי ברצונו להיפרד ממנה [...] לדברי [א.] הודעתו הייתה עבודה כרעם ביום בהיר. ניסתה לברר מה קרה. בקשה שיפנו ביחד ליועץ זוגי אך [מ.] סירב, שתק, ולא הסביר דבר למרות בקשותיה הרבות של [א.]. [מ.] לא הסביר את הסיבה לפרידה."

וכך כתבה האישה בתצהיר לבית המשפט (סעיף 11):

"בהיות הקטין בן 8 חודשים הודיע לי הנתבע במפתיע כי ברצונו להיפרד ממני."

לדעת בית הדין האישה לא רצתה את הגירושין, האישה העדיפה להמשיך את חיי הזוגיות לחיות יחד להמשיך ולהקים משפחה גדולה יותר אך הבעל קטע את המחשבות והתכניות. דברים אלו עולים מחוות הדעת שכתב הפסיכולוג הקליני מר יניב דולב אדלשטיין אשר מונה ע"י בית המשפט. וכך כתב בחוות דעתו בעמוד 1:

"[א.] מבינה כי יחסיה עם אביו של [א.] השתנו במהלך התקופה שלאחר הלידה. היא ציפתה לתמיכתו והתייחסה להתרחקות הפיזית ורגשית כזמנית

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בלבד, כאשר [א.] היה בן 8 חודשים החליט אביו של [א.] להיפרד ממנה, היא חשה כי האב השתמש ברגשותיה כלפיו על מנת לעבור עם בנם לאזור מגוריו הנוכחי".

עוד כתב בעמוד 3 לחוות הדעת:

"מצד אחד היא מחזיקה בפנטזיה ודימוי לגבי החיים שהייתה מעוניינת שיהיו שלה, הכוללת משפחה שלמה המורכבת מזוג הורים וכמה ילדים האוהבים ונהנים מהחיים המשותפים, זוגיות וגידול הילדים, כמו גם מגלים מסירות הדדית רבה. דימוי עצמי משפחתי זה נכח לאורך הבדיקה כולה, (ההדגשה אינה במקור), מצד שני נוכח תחושת אובדן אהבה, היא מגלה עיסוק רב בקשרים לא הדדים בין אישה מאוהבת לגבר מרוחק, עוסקת בזוגיות שמתקלקלת ובאהבה כוזבת [...] לפרקים נראה כי היא מודעת לתוקפנות ולרוע שחוותה, אך מתקשה להבין את המניעים והסיבות לכך, לצד זאת ישנה כמיהה לתיקון בה היא מחזיקה, ורצון להיות חלק מקשר בו מתאפשרת תמיכה, החלמה וגם הדדיות".

לאורך כל הדיונים לא הייתה הכחשה מהבעל שהוא זה שהעלה את רעיון הפרידה, אלא שטען שהיא גם הסכימה, ודבר זה מוכחש ממנה.

ד. וגם אם נאמר שהאישה הסכימה לגירושין אין בכך בכדי להפסידה כתובתה. דבעניין זה פיים דברי חברנו האב"ד הרב אברהם מייזלס שליט"א, שכתב בפסק דינו מיום כ' טבת תש"ע:

"רצונה של האישה להתגרש במקרה דנן פירושו הסכמתה לגירושין, שהרי האישה לא פתחה תיק תביעה לגירושין. יש להבחין בין רצונה של האישה בגירושין שפירושו שהיא היוזמת את הגירושין, לבין הסכמתה לתביעתו של הבעל להתגרש. הסכמת האישה לתביעת הבעל אין בה סרך עילה להפסידה כתובתה. יתירה מזו, אפילו אישה שתובעת גירושין, אין זו סיבה להפסידה כתובתה ותוספת, ודי אם נצטט את דברי הבית שמואל בשו"ע אבה"ע"ז סימן קנד ס"ק כ שכתב דברים מאוד ברורים בנושא, וכך לשונו: "ואם מגרשה מעצמו וכו' יתן לה כתובה, ולעניין תוספת כתובה משמע מתשובת הרא"ש שהביא הטור דצריך ליתן לה, כיון דמגרשה מעצמו. כי דווקא כשכופין אותו לגרש כתב דאין צריך ליתן לה תוספת כתובה דאדעתיה למישקל ולמיפק לא אוסיף לה". כלומר, הבית שמואל קבע לנו כלל יסודי, שכל עוד הבעל מגרש את האישה מרצונו החופשי ולא מתוך כפיה על ידי בית הדין, חייב הוא בתשלום כתובה ותוספת. וכבר האריכו מאוד בנושא זה בספרי שורת הדין".

כמו כן, הבעל הוא זה שתבע את הגירושין והם יצאו ממנו, ואם כן אף אם נקבל את טענת הבעל שהאישה עזבה את הדירה, היה זה רק לאחר שכבר הייתה החלטה ביניהם לסיים את הנישואין, החלטה שהוא יזם, ולאחר שבוע האישה נאלצה להסכים להחלטתו, כך שאין בעזיבת האישה את הדירה שום משמעות למרידה. ומטעם זה גם אין שום משמעות לבדיקת הפולגרף. ועיין בסיכומי הבעל השניים סעי' 79-84 שעזיבת הבעל את הבית היתה על בסיס הסכמה משותפת שהוא הסכם הגירושין שנחתם קודם לכן, ואם כן כמו כן יש לומר שהאישה עזבה את בית הצדדים על בסיס הסכמה משותפת שהיא ההחלטה להיפרד ודבר זה מוסכם על הבעל שהייתה החלטה כזאת ומה לבעל כי ילין על האישה, אין לו אלא להלין על עצמו.

ה. והנה אפילו שנחתם בין הצדדים "הסכם גירושין" מכל מקום אין זה מחייב את הצדדים להתגרש ולהיפרד ויכולים להמשיך לחיות יחד. ובאמת האישה חזרה בה מהסכם הגירושין ולא רצתה לאשר אותו בבית המשפט וכך נאמר בכתב התביעה סעי' 14:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

"יודגש כי מיום חתימת הסכם הגירושין ועד ליום 2.9.13. בו התייצבו הצדדים לאשר את ההסכם בפני ביהמ"ש לענייני משפחה שינתה את דעתה לא פחות מ-4 פעמים".

אשר כל זה מראה שהאישה אינה החלטית בדעתה על ענין הגירושין. ואפילו שבפרוטוקול של בית המשפט המובא בסמוך מתאריך 2.9.2013. מתבאר שם שסיבת חזרתה מאישור ההסכם הוא משמורת הקטין בלבד, מכל מקום חזרתה ארבע פעמים מראה, שאינה שלימה עם עצמה בענין זה. ובפרט שבכל הפרוטוקולים האישה תמיד בקשה שלום בית, וכן בדיון הוכחות שבא כוח הבעל חקר את האישה, הצהירה האישה באופן חד משמעי שהיא עדיין מוכנה לשלום בית. וכן מבואר בכל תסקירי שירותי הרווחה שהאישה תמיד היתה כאובה על הפירוד ורוצה לחזור לשלום בית, והבעל הוא זה שבאופן נחרץ אינו רוצה לשמוע כלל על ענין השלום בית ושיקום חיי הנישואין, ואם כן כל ענין הגירושין יצא אך ורק מן הבעל שהוא זה שפנה לבית הדין בתביעת גירושין ונמצא שהוא יוזם הגירושין וצריך לשאת בתוצאות של ענין זה.

האם בחתימתה על הסכם גירושין ויתרה על כתובתה

הבעל טוען שהאישה חתמה על הסכם גירושין, שבין סעיפיו מופיע סעיף בו היא מוותרת על תשלום הכתובה, ואם כן, אף שההסכם לא קיבל תוקף של פסק דין, מכל מקום האישה חתמה עליו ובכך וויתרה על הכתובה. האם יש לקבל את טענתו?

בפרוטוקול בית המשפט מתאריך 2.9.2013, אמרה באת כוח האישה:

"הגברת פנתה אלי במשבר מאוד קשה, וביקשה שאני אערוך עבורה ועבור בן זוגה הסכם גירושין ברוח ההסכם שהוגש לבית המשפט. יובהר שהמלצתי לגברת שלא לחתום על ההסכם ובנוסף החתמתי אותה על תצהיר שהיא חותמת על ההסכם בניגוד להמלצתי וכו'".

והנה כל הפניה לעריכת ההסכם בא מצידה של האישה כדברי באת כוחה, שהגברת פנתה אליה לערוך הסכם, ואף שבאת כוח האישה התנגדה לאמור בהסכם, העדיפה האישה לחתום כלומר האישה מוכנה ורוצה להתגרש בתנאים שנקבעו בין הצדדים.

ואף שלפני אישור ההסכם בבית המשפט חזרה בה האישה מהסכמתה, המתבונן ייווכח שהסיבה לחזרתה לא היתה בגלל שאינה מעוניינת בגירושין או בגלל שרצתה לשנות סעיף או תנאי ממוני מההסכם, אלא הסיבה העיקרית הייתה עניין משמורת הילד. מאחר ובהסכם הגירושין האם ויתרה על המשמורת לטובת האב, ונקבעו הסדרי ראייה, לאחר שהתעשתה והתחזקה, סירבה לחתום על סעיף זה, וכדברי האישה בעצמה כאמור בפרוטוקול הנ"ל:

"עברתי איזה שהיא מצוקה אחרי הלידה, תוך כדי מה שקרה לי הוא ביקש להיפרד ממני. החלטתי כן, אולי בהחלטה לא מושכלת לוותר על הילד שלי, ההחלטה לא נכונה בשבילי, היא לא מייצגת את מי שאני ואני חוזרת בי".

גם באת כוח האישה אמרה כדברים אלו:

"אתמול פנתה אלי מרשתי כשהיא בוכה ונסערת ומבקשת ממני שבשום אופן ההסכם לא יאושר והיא לא מוכנה לוותר על בנה. למען הסר ספק, היא אוהבת את האיש ולא רוצה להתגרש אך לא תחזיק בו כאסיר".

גם לדברי האב ובא כוחו כמובא בפרוטוקול האם שינתה את ההסכם מספר פעמים ובעיקר בנושא המשמורת ולא העלתה את עניין הגירושין או עניין הכתובה כתנאי לענין אישור ההסכם.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לאור האמור, כל המעיין בדברי האישה ובאת כוחה יראה לנכון שאילו היה קם האב וטוען בדיון בבית המשפט ביום אישור ההסכם, אני מוכן לשנות את הסעיף האמור בהסכם הגירושין בעניין המשמורת והסדרי הראיה, ומוכן שהמשמורת תהיה אצל האם, היה הסכם הגירושין מאושר והצדדים היו מתגרשים בהתאם לאמור בהסכם, וזאת הבינה גם כבוד השופטת הגב' שלי אייזנברג, שהצדדים מעוניינים בגירושין ורק עניין המשמורת מפריע לסיום ההליך, בכותבה בהחלטה "באי כוח הצדדים ידברו ויעשו מאמץ לסייע לצדדים להגיע להבנות שתסיימנה את הסכסוך".

ואם כך הם פני הדברים, יש לומר מאחר ונכתב בהסכם הגירושין בסעיף 8 ס"ק ג' שהאישה מוותרת על כתובתה והאישה חתמה על ההסכם ניתן לומר לכאורה שהפסידה כתובתה.

מכל מקום נראה שאין זה עיקר להלכה. דהנה כך נאמר בהסכם "בכפוף לסידור הגט האישה תוותר על כתובתה ותוספת כתובתה", הרי אומר שכל זמן שהגט עדיין לא סודר בפועל עדיין לא וויתרה האישה על הכתובה, ואין זה משנה אם הגט לא סודר בגלל שהצדדים חזרו בהם מכוונתם להתגרש, או מטעם שהאישה חוזרת בה מן ההסכם, ונמצא שאין בחתימתה על ההסכם משום וויתור על הכתובה, או משום התחייבות שלא לחזור בה מההסכם או מחלקו לפני סידור הגט. ואף אם נאמר שבחתימה על ההסכם היא מתחייבת לא לחזור בה מהסכמתה, מכל מקום אין זה עדיף ממקרה שהיתה מקבלת קניין "לא לחזור מההסכם", ובאופן זה אין כאן אלא קנין דברים שאינו חל לפי ההלכה, כמבואר בבבא בתרא (שף ג' עמוד א'), וכן נפסק בשולחן ערוך חושן משפט סימן קנז' סעיף ב'.

וכל שכן למנהג הנוהג כיום, שאחר חתימה על הסכם גירושין, בדרך כלל מגיעים בני הזוג לבית הדין (או לבית המשפט) ומבקשים שיינתן תוקף של פסק דין להסכם, יש לומר שכל זמן שלא באו לאשר ההסכם, אין גמירות דעת של הצדדים להתחייב בכל מה שכתוב בהסכם, שהרי הם יודעים שיכולים לחזור בהם לפני אישור בית הדין.

לאור האמור לעיל קובע בית הדין שאין ממש בטענת הבעל כאילו האישה כבר הפסידה כתובתה במה שחתמה על ההסכם שאחד מסעיפיו שהאישה מוותרת על כתובתה.

1. בענין הטענה השניה שנכתב בסיכומי הבעל שהצדדים מורדים זה על זה, הנה בשולחן ערוך סימן עז' סעיף א' כתוב וזה לשונו:

"המורד על אשתו ואמר הריני זן ומפרנס אבל איני בא עליה מפני ששנאתיה מוסיפין לה על כתובתה משקל לו' שעורים של כסף בכל שבוע וישב ולא ישמש כל זמן שתרצה היא לישב ואע"פ שכתובתה הולכת ונוספת הרי הוא עובר בלא תעשה שנאמר לא יגרע ואם היא רוצה כופין אותו מיד להוציא וליתן כתובה.

הגה. יש אומרים דאם רוצה לגרש מיד וליתן לה הכתובה אין מוסיפין לה על כתובתה ונראה לי דאף בלאו דלא יגרע אינו עובר."

וביאור דברי הרמ"א שלא יהיה לבעל דין "מורד" אלא באופן שהוא רוצה להחזיק את קשר הנישואין עם האישה אך אינו רוצה לקבל עליו את חיוב "עונה" שחייב בעל לאשתו, אבל אם רוצה לסיים את קשר הנישואין מיד, אינו נחשב "מורד" ואף אינו עובר על לאו של לא יגרע.

וכתב החלקת מחוקק (ס"ק ג') שדברי הרמ"א הם רק לעיקר דין דאורייתא שיכול הבעל לגרש את אשתו בעל כורחה, אולם האידנא שאסור לו לגרש בעל כורחו בגלל חרם דרבינו גרשום, אף שהוא מוכן לגרש לאלתר, אם הוא מסרב לזון או לקיים מצוות עונה, הרי חל עליו

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

דין מורד. אמנם הב"ח כתב שגם בזמן הזה פטור ממזונות והביא ראיה לדבריו מתשובת הרא"ם שכתב כן, ולפי זה תקנת רבן גמליאל היתה רק שלא ימסור לאישה את הגט בעל כורחה, אבל אם ברצונו לסיים את חיי הנישואין, סרו מעליו כל החיובים הכרוכים בחיי הנישואין. אולם דברי הב"ח נדחים מתשובת הרא"ש (כלל מב') ומהרי"ק (תשובה סי' קז) שם מבואר להדיא שאחר חרם דרבינו גרשום אין בכוחו של הבעל לסיים את קשר הנישואין ואת החיובים המוטלים עליו בגלל קשר זה. והבית שמואל (ס"ק ו') העתיק את דברי החלקת מחוקק וכתב שבתשובת מהר"א ששון פסק שיכול לומר קים לי כהב"ח והרא"ם ולכן אין כופין אותו לקיים עונה וליתן מזונות. ומוכח מהנ"ל שדין מורד שייך כל זמן שעדיין נמצאים במסגרת הנישואין אולם ברגע שבטלה מסגרת הנישואין אין חיובים וממילא אין דין מרידה.

והנה בנידון דידן ששני הצדדים החליטו ביניהם לסיים את מערכת הנישואין ולהיפרד בהסכמה, לא שייך לומר ששניהם מורדים זה על זה. דכל ענין המרידה שייך דווקא כשצד אחד רוצה לעזוב את מערכת הנישואין באופן חד צדדי ואז נחשב שמורד על הצד השני ובמערכת הנישואין בכלל וכן אם צד אחד עוזב על דעת עצמו על מנת להתנקם בצד השני, וכמו שדייק הבית מאיר מלשון השו"ע שהובאו דבריו לעיל. אולם כשיש הסכמה לסיים את מערכת הנישואין לכאורה לא שייך לומר שהצדדים מורדים זה על זה וכפי שהתבאר לעיל.

ז. והנה דברי רבינו ירוחם מעולם לא נאמרו בלשון זה ששני הצדדים נחשבים למורדים שהרי כתב "כשהאישה אמרה שלא רוצה את הבעל והבעל בעקבות דבריה אמר שהוא גם לא רוצה אותה, ואינו מעוניין ליתן גט, שאז לא דנים אותה כמורדת להפסידה עיקר כתובתה ונדוניא וימתנו 12 חודשים אולי תחזור בה ואחר כך כופין אותו לגרש ומפסידה תוספת וכל מה שנתן לה משלו, שעל דעת לקחת ולצאת לא נתן לה". כלומר, כיון ששני הצדדים החליטו על סיום פרק הנישואין על כן אין דנים אותה כמורדת ואינה מפסידה עיקר כתובתה. ומה שמפסידה תוספת הוא מכוח אומדנא שודאי לא כתב לה תוספת זו אלא שתרצה לעמוד לפניו ולחיות איתו ולא שתיטול התוספת ותצא ממנו כנגד רצונו. אולם אם עניין הגירושין יוצא ממנו והוא יוזם את ההליך, לא נאמר בדברי רבינו ירוחם שהיא מפסידה תוספת כתובתה.

ובנידון שלפנינו שהאיש הוא זה שרצה את הגירושין אין ראיה לומר שהאישה הפסידה תוספת כתובתה. והנה כל זה לפי המבואר בדברי הבעל שהגירושין הן בהסכמה, אולם לטענת האישה היא כל הזמן בקשה שלום בית ודברי הבעל מוכחשים מכל וכל, בודאי שאין סברא לומר שהפסידה כתובתה כיון שאין שום הוכחה לדבריו.

ועוד, אפילו אם נאמר שהאמת הוא כדברי הבעל שיש החלטה משותפת של הצדדים להיפרד והאישה נחשבת מורדת, מכל מקום אינה מפסדת שום דבר מכתובתה עד שיעברו 12 חודשים והיא במרדה, כמבואר בשולחן ערוך סימן עז' סעיף ב' וזה לשונו:

"ואם מרדה מתחת בעלה כדי לצערו [...] שולחים לה מבית דין ואומרים לה הוי יודעת שאם את עומדת במרדך [...] ואחר כך מכריזין עליה בבתי כנסיות ובתי מדרשות [...] אם עמדה במרדה ולא חזרה בה נמלכין בה (ובחלקת מחוקק ס"ק ט' כתב דמשמע דאם חזרה בה לא הפסידה כלום) ואין לה מזונות כל יב' חודש.

הג"ה: ולאחר יב' חודש אין לבעל כלום עליה וכן היא עליו מאחר שאיבדה כתובתה אין לה כל תנאי כתובה [...] ולאחר יב' חודש לא מהני חזרתה אלא איבדה כתובתה."

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ועוד שהרי האישה רצתה לחזור לשלום בית וכל הזמן טענה זאת והבעל הוא זה שסירב ואם כן הוא זה שנחשב למורד. ועייין בספר יש מאין (אהע"ז סימן כה) שכתב:

"ונהי דמור"ם בהג"ה כתב דלאחר יב' חודש לא מהני חזרתה יש לומר דהיינו לענין שנמחל שעבוד כתובה וצריך לחדש לה כתובה כשירצה לקיימה, אבל מהני חזרתה שאם יעכב מלשוב איהו ניהו המורד"

ועייין בפסקי דין רבניים חלק ג' עמ' 324 שכתבו:

"וה"ה במקרה שהצדדים הסכימו להיפרד, אף כי בזמן שעומדים שניהם על דעתם לא חל על האישה דין מורדת ולא על הבעל דין מורד, מכל מקום אחרי שאחד מן הצדדים שב ממחשבת הפירוד ומבקש להשלים, הרי הצד השני העומד על דעתו ומסרב להשלים דין מורד יש עליו."

ואם כן כאן שלא עברו יב' חודש במירדה שהרי חודש וחצי לאחר הפירוד שנחתם הסכם הגירושין כבר חזרה בה מספר פעמים, ובכל הפרוטוקולים שהיו לאחר זמן זה הצהירה שהיא רוצה שלום בית, וכן נשמע מכל תסקירי הרווחה כמבואר לעיל והבעל הוא זה שסירב אם כן אף אם היה עליה דין מורדת, הרי בחזרתה הוא התבטל.

ח. ואפילו אם נאמר שמא שטענה האישה לשלום בית טענתה מופרכת בזה שהגישה תלונה במשטרה יש לומר בזה דהנה בשולחן ערוך סימן קטו' סעיף ד' כתב הרמ"א וזה לשונו "אישה שגזמה לבעלה שרצונה להשכיר עליו גוים להורגו אם יעשה לה דבר מקרי עוברת על דת". ובביאור הגר"א ס"ק יח' כתב: "אישה שגזמה וכו'. כל שכן ממקללת יולדיו בפניו שם". ולשון הרמ"א בפשטות משמע שרק מאימת לשכור אדם דהלשון "גזמה" משמע שאינה מתכוונת באמת וכוונתו רק להפחידו, אולם מקור דברי הרמ"א הם בדברי הגהות מיימוניות בהלכות אישות פרק כד' אות ג' שכתב שם: ועוד אחרי שהביאה ריק אחד רוצח על בעלה לגזמו אם יעשה לה דבר וגזמו לו להורגו לא גרע ממקללת יולדיו בפניו לאבא שאול והלכתא כוותיה, כל שכן הכא דמגזמת לו להורגו, ועוד דחשיבא כמדברת עם כל אדם כדאמרינן בפרק המדיר בההיא ערביא וכו' עד רבנן אמרי מדברת עם כל אדם אמר בה וכל שכן זאת שבאת עם אותו ריק ודברה עמו כ"כ שבשביל אהבתה גיזם לבעל להורגו". ומבואר במקור הדין שלא רק איימה עליו אלא אף הביאה את הרוצח שהוא בעצמו יאיים עליו והוא עשה זאת בגלל אהבתה ורק אז נחשבת עוברת על דת. ומשמע שאם רק היא איימה עליו אינה נחשבת עוברת על דת. וצריך לומר שכוונת הרמ"א דאיירי שהבעל יודע שהיא מתכוונת באמת ויש בידה היכולת לבצע את האיום, והכוונה במילה "גזמה" היינו שעברה בזה את הגבול של התנהגות רגילה ואיימה בצורה כזאת על בעלה, אך כוונתה אמיתית באיום זה וגם יש בידה את היכולת לבצע את האיום, וכלשון הרמ"א "שרצונה להשכיר עליו גוים", ולכן אין הכדל בזה אם הביאה את הרוצח שיאיים עליו או שהיא אמרה לו את הדברים, ובשני אופנים אלו הרי היא עוברת על דת, ויש ללמוד זאת קל וחומר ממי שמקללת יולדיו בפניו.

ט. והנה הדוגמאות שהמשנה הביאה בעוברת על דת הם טווה בשוק ומגלה זרועותיה בפני אנשים, מקללת את אבי בעלה בפני בעלה, משחקת עם הבחורים וכו' וכתבו החלקת מחוקק (ס"ק יב') והבית שמואל (ס"ק יב') בשם הב"ח שלא דוקא משחקת ממש אלא אפילו היא מדברת שיחה בטילה ויתירה בלי שחוק הוי משחקת, כי שיחה יתירה מביאה לידי שחוק. והמכנה המשותף של כל המקרים הנ"ל הוא שהרי אין אימת בעלה עליה, דהנה בשולחן ערוך אבן העזר סימן כב' סעיף יח' מבואר שאישה שבעלה בעיר אין חוששין להתיחד עמה מפני שאימת בעלה עליה. ואם היה זה גס בה כגון שגדלה עמו, או שהיא קרובתו, או אם קינא לה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בעלה עם זה, לא יתייחד עמה אף על פי שבעלה בעיר. הרי המצב הטבעי הוא שאישה - אימת בעלה עליה ולא תעשה דברים שיש בהם פגם בצניעות כשהיא חוששת שבעלה עלול להגיע ולראות אותה כך, ואם אישה עושה דברים המראים שאין אימת בעלה עליה או שבהם מסירה את אימת בעלה ממנה חיישינן שתבוא בעקבות מעשים אלו לידי זנות.

והנה כל זה שייך לומר כשאישה יושבת תחת בעלה אולם כשנפרדו והחליטו ביניהם לסיים את חיי הנישואין וכל שכן באופן שהם כבר פרודים זמן ממושך, ודאי אין אימת בעלה עליה ולא שייך לומר שאם עברה על דת הפסידה את כתובתה שהרי אין במעשיה בכדי לפגוע בקשר הנישואין שכבר הגיעו אל קיצו.

ואף שהוכח שהאישה הגישה תלונת שוא במשטרה, והבעל הסכים להיבדק בפולגרף ונמצא דובר אמת שלא תקף את האישה, אין בכך להוכיח כי תביעת האישה לשלום בית אינה כנה. האישה עצמה ודאי אינה חושבת שיש סתירה בדבר, שהרי באותו דיון בפני בית הדין כשנחקרה על ידי בא כוח הבעל בדבר התלונה במשטרה, אמרה שהיא רוצה שלום בית. ואף בית הדין מתרשם שבצעד זה שנקטה האישה, חמור ככל שיהיה, לא היה בו בכדי לקלקל את המצב בין בני הזוג כפי שהיה באותה שעה, ואף האישה לא התכוונה לכך. כבר כתב הבעל שהאישה אינה פועלת כלל על פי שקול דעת, ולכן אין בית הדין משתכנע שתביעת האישה לשלום בית אינה כנה.

י. גם אם נאמר שצעד זה של תלונה במשטרה נחשב שנעשה במהלך חייב הנישואין, איך בכך כדי לקבוע כי האישה הפסידה כתובתה, שיש לומר שמעשיה נבעו מתוך צער כעס וקטטה שבעלה אינו רוצה בה ומעוניין להתגרש.

ועיין בשו"ת הרשב"א (ח"א סימן תקע"א) בענין זה, וראה מה שכתבו בפסקי דין רבניים (חלק א עמוד 336, בבית הדין ירושלים בפני כב' הרבנים הדיינים: יעקב עדס, יוסף שלום אלישיב, בצלאל זולטי):

"אמנם בדין מקללת את יולדיו, שממנו למד הרמ"א שאישה שגזמה לבעלה להרגו מקרי עוברת על דת, מביא הבאר היטב שם באבן העזר סימן קט"ו סק"י"ג בשם מהרא"ם - ודוקא על מגן (בחינם - ללא סיבה) אבל אם מכה לה או מצערה הרבה - אין אדם נתפס על צערו, ואינה מפסדת כתובתה. ולפי זה יש לומר דגם באישה שגזמה לבעלה שרצונה להשכיר עליו כותים להרגו לא מקרי עוברת על דת, אלא כשעשתה זאת בלא שום סיבה וקטטה, אבל אם אפשר לתלות שעשתה זאת מחמת כעס וקטטה לא מקרי עוברת על דת דאין אדם נתפס על צערו"

עוד כתבו שם:

"ומעתה בנדון דידן הרי גם לפי דברי הבעל לפני המקרה אמרה לו האישה שרוצה בשלום, והוא ענה לה שלעולם לא ישלים אתה ועומד על דעתו לגרשה, ואין לך סבה וקטטה יותר גדולה מזו שהאישה עומדת ומתחננת על נפשה בפני בעלה שרוצה בשלום, והוא עונה לה שלעולם לא ישלים אתה, מפני שנתן עיניו באחרת, ומכיוון שיש לתלות שעשתה את המעשה מחמת כעס וקטטה לא מקרי עוברת על דת דאין אדם נתפס על צערו וכו' אולם לכאורה נראה שאין להשוות דבור למעשה, דרך באישה שגזמה לבעלה שרצונה להשכיר עליו כותים להרגו, יתכן לומר שלא מקרי עוברת על דת אם אמרה זאת מתוך כעס וקטטה, משום דעביד אינש דגזים מתוך כעס וקטטה, אבל אם גם עשתה מעשה ושכרה גוי כדי להרוג את בעלה, בזה יש לומר דאין לחלק בין אם עשתה זאת מתוך כעס וקטטה או לא, דבכל האופנים מקרי עוברת על דת וכו' אולם, נראה דאין לקבוע בזה כללים קבועים, אלא

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בכל מקרה יש לדון לפי מידת הכעס והצער שגרם לה הבעל, ובמידת התגובה שהגיבה על זה האישה, כגון במקללת את יולדיו לאחר שהוא מכה ומצער אותה דכתב מהרא"ם הנ"ל דלא מקרי עוברת על דת, והיינו משום דמידת התגובה של האישה בשעת צערה וחמימותה מתאימה למידת הצער שגרם לה הבעל."

וביחס לנידון שהיה לפניו כתבו:

"מעשה ניחזי אנן בנידון דידן, אפילו אם נתפוס כגירסת הבעל שהאישה שפכה עליו את תמצית החומצן בכוונה תחילה לעזור אותו בכדי להתנקם בו, אבל מכיון שהבעל היה מורד בה ונתן עיניו באחרת, ולפני המקרה הזה התחננה לפניו האישה שישלים אתה והוא ענה לה שלעולם לא ישלים אתה, והרי אין לך כעס וקטטה גדולה יותר מזה, שהאישה מתחננת על נפשה ונפש ילדיה בפני בעלה לחיות בשלום ולא להרוס את הבית והמשפחה, והבעל עונה לה שלעולם לא ישלים אתה, אם כן אם האישה עשתה את המעשה הזה, למרות שיש בפעולה זו עוון פלילי ועבירה חמורה, אבל היא לא נחשבת כעוברת על דת, כיון שעשתה זאת בעת כעס כל כך גדול שאז הרי היא כשוטה, ועל זה נאמרו דברי הרשב"א הנ"ל ועוד שבשעת הכעס היה ובשעת הכעס הרי היא כשוטה ואין השם ומצוותיו כנגדה באותה השעה".

וראה גם מש"כ הגר"י קולין בפסק דינו שם, שאיום הבא מתוך היותה ממורמרת (כגין עזיבת הבעל את הבית ונשארה לבדה בתקופת הריונה, כפי שהיה במקרה שלפניו), יתכן ואינה בכלל עוברת על דת, כדין מקללת את בעלה (שזהו מקור דין מגזמת על בעלה), שאינה נחשבת עוברת על דת אלא אם קללתו בחינם, שאין אדם נתפס על צערו (וראה באר היטב קטו ס"ק יד וכן מובא גם בתפארת ישראל, כתובות פ"ז משנה ו אות ט). אולם בהמשך דבריו מסיק כי באיום יתכן לומר שהדין שונה, ואף אם איימה מחמת תסכול או צער, יהיה דינה כעוברת על דת, זאת משום הסיבה שכל מאיימת, היודעת שזהו מעשה חמור, עושה זאת מתוך צער גדול שציערה בעלה, ובכל זאת נאמר דין זה כדי להפסידה כתובתה". אך ודאי לא ניתן לומר זאת במקרה דידן.

במקרה דידן, אף אם אכן היתה מגמתה להכפישו באישום אלימות כלפי האישה, עדיין אין לשלול את האפשרות כי הכעס והתסכול שחוותה האישה כגין עזיבת הבעל את האישה בזמן מחלתה לאחר הלידה בדיכאון לידה, נשארה לבד ללא משענת הבעל, ולקחת הילד והרחקתו מסביבתה לעיר אחרת על ידי הבעל, יש לומר, הם הם אשר גרמו לה למעשים אלו.

בית הדין לא מתעלם מהחשש שאילו הבעל היה נאשם עקב תלונת שוא זו, ייתכן והיה נישלח לכלא ואולי כתוצאה מכך היה מפסיד את פרנסתו וכו'. בית הדין חייב להבהיר שאין לראות בדברים אלה כגושפנקא למעשה האישה, בית הדין מוקיע מעשים אלו ובמקרים מסוימים בית הדין אף יעניש בחומרה רבה.

לאור האמור לעיל ולאחר שקלול הדברים (ראה בסוף פסק הדין בעניין המסקנות), בית הדין מחייב את הבעל לשלם לאישה כתובה בסך של 100,000 ש"ח.

הרב בן ציון הכהן רבין – דיין

ראיתי מה שכתב חברי הרב בן ציון הכהן רבין שליט"א ואני מצטרף למסקנתו, ואוסיף מספר מילים.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

תיק הגירושין נפתח על ידי הבעל בחודש אוקטובר 2013, והתלונה שהגישה האישה במשטרה אודות הבעל הייתה בתחילת שנת 2015. נמצא שהתלונה הוגשה לאחר יותר משנה מפתיחת תביעת הגירושין. לדעת בית הדין אין בהגשת התלונה בכדי להוכיח כי האישה היא זו שגרמה לכך שבעלה לא יהיה מסוגל לחיות עמה, מאחר והבעל היה מעוניין בגירושין לאורך כל הדרך לפני התלונה ואחר התלונה. בית הדין אומר זאת על אף הבסיס המוצק שלפני בית הדין, שאכן האישה הגישה תלונת שוא במשטרה, כפי העולה מבדיקת הפולגרף שעשה הבעל ונמצא דובר אמת ואילו האישה לא הסכימה להיבדק.

והנה השאלות שנישאל הבעל בבדיקת הפולגרף והשיב עליהם בשלילה ונמצא דובר אמת:

1. האם באירוע בטיפת חלב מנעת מ[א.] בגופך מלגשת לילד?

2. האם באירוע בטיפת חלב הרבצת או תקפת פיזית את [א.] בדרך כלשהי?

3. האם במהלך נישואיכם נהגת באלימות פיזית כלפי [א.]?

דברים אלה לא עולים בקנה אחד עם דברי האישה כפי שטענה בדיון ההוכחות מתאריך ח'

באייר התשע"ה (27.4.2015):

ש. הגשת תלונה לפני 3 חודשים על תקיפה פיזית?

ת. כן.

ש. טענת שהוא תוקף אותך בעת שהגעת עם הילד לטיפת חלב?

ת. כן.

ש. הגשת תלונה ואמרת שהיו 2 אירועים דומים בעבר?

ת. כן.

ש. אם אומר שאת שיקרת והגשת תלונה כוזבת ושלא היתה תקיפה בטיפת חלב וגם אירועי העבר לא היו יכולים להיות.

ת. כל מה שאמרתי הוא אמת.

ש. את מוכנה שבית הדין יבחר מכוון פולגרף לשאלה האם זה נכון שהוא תקף אותך פיזית? אם תצאי דוברת אמת - תקבלי את מלוא הכתובה, ואם לא - לא תקבלי כלום, ובית הדין יחליט את גובה ההוצאות המשפטיות.

בא כוח האישה: אל תעני.

אין ספק שהאישה לא דוברת אמת בלשון המעטה, והיא אכן הגישה תלונת שוא על אף

שלא הרגישה את עצמה מאוימת.

מאידך, יש לומר שהתלונה הוגשה רק לאחר פרוץ הסכסוך בין בני הזוג, יותר משנה מפתיחת תיק הגירושין על ידי הבעל, ולאחר שהיה ברור לכל שבני הזוג במשבר נישואין חריף ללא תקנה, כך שאין לתת משקל יתר לתלונה זו כטענה שהאישה בתלונתה גרמה להרס המשפחה, וגם לא נכון לומר שהבעל נאלץ לפתוח את תביעת הגירושין בגלל תלונתה המאוחרת של אשתו. לדעת בית הדין גם אם לא הייתה מוגשת התלונה הבעל היה מסרב לכל תכנית למען הצלת שלום הבית.

אין ספק שבית הדין צריך ליתן דעתו בעניין זה שהאישה שיקרה לבית הדין בדיון ההוכחות

על אף שהוזהרה לומר את האמת.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בעניין החתימה על ההסכם, היות וההסכם לא אושר בכל ערכאה שהיא, לא בבית הדין הרבני ולא בבית המשפט לענייני משפחה יש לומר לכאורה שאין תוקף להסכם.

אך מאידך יש לומר, שיש תוקף להסכם שהרי טוען בא כוח האב, שהאב עבר לגור עם הילד מחוץ ל[ח.], האב פעל הלכה למעשה על סמך ההסכמות המובאות בהסכם, והיום מתגורר מחוץ ל[ח.]. במושב [ע.]. ליד הוריו במרכז, הילד נרשם בגן בהתאם לכך. אמנם לאב היה חשש לפעול רק על סמך ההסכם אבל מאחר והיה דו שיח בין הצדדים ואף מקיימים את הסדרי הראיה כבר כחודש לפי מה שנקבע בהסכם, האב מביא את הילד לאם, והאב ידע שיש הסכמה מפורשת של האם לפעול על פי סעיפי ההסכם, ואכן הצדדים התחילו בקיום ההסכם ונהגו על פי סעיפי ההסכם, והיות וכתוב בהסכם שהאישה מוותרת על כתובתה, יש לומר שבחתימתה האישה הפסידה כתובתה, ויש לראות כאילו ההסכם אושר, מאחר והצדדים התנהגו על פי ההסכם ופעלו בהסתמך עליו, עקרון תום הלב מחייב כי ההסכם יהיה בר תוקף ויאכף על ידי בית הדין.

כידוע, פעמים רבות נזקקים בתי הדין וכן בתי המשפט לענייני משפחה לדון בשאלה כיצד להתייחס להסכם ממון או הסכם גירושין אשר לא אושר כדין, על פי האמור בחוק יחסי ממון בין בני זוג אך הצדדים נהגו על פי ההסכם ופעלו בהתייחס לאמור בהסכם.

קודם שנתייחס לאמור לעיל נביא את לשון החוק:

הסכם ממון

1. הסכם בין בני זוג המסדיר יחסי ממון שביניהם (להלן – הסכם ממון), ושינוי של הסכם כזה, יהיו בכתב.

אישור ואימות (תיקון מס' 3) תשנ"ה-1995

2. (א) הסכם ממון טעון אישור בית המשפט לענייני משפחה (להלן – בית המשפט) או בית הדין הדתי שלו סמכות השיפוט בענייני נישואין וגירושין של בני הזוג (להלן – בית הדין), וכן טעון שינוי של הסכם כזה אישור כאמור.

(ב) האישור לא יינתן אלא לאחר שנוכח בית המשפט או בית הדין, שבני הזוג עשו את ההסכם או את השינוי בהסכמה חפשית ובהבינם את משמעותו ואת תוצאותיו.

כידוע וכפי העולה מהחוק, הסכם בין בני זוג דורש, לא רק את חתימת בני הזוג עליו אלא גם אישורו של ההסכם בפני רשות מוסמכת (בית דין רבני, בית משפט), וכך גם כל שינוי המוכנס בו דורש אישור. האישור לא יינתן אלא רק לאחר שנוכח בית הדין או בית המשפט שבני הזוג עשו את ההסכם או את השינוי בהסכמה חופשית ובהבינם את משמעותו ואת תוצאותיו.

לא ניתן ואין אפשרות לסטות מההוראה שבחוק. אישור ההסכם הוא נושא מהותי ולא ראייתי בלבד.

המחוקק נתן דעתו לחשיבותם של הסכמי הממון על פני הסכמים אחרים וקבע באופן חד משמעי, כי כל הסכם ממון בין בני זוג או שינויו, יעשה בכתב ויאושר בתנאים המפורטים בחוק, והיינו בפני רשות מוסמכת, (בית דין רבני, בית משפט).

כמו כן, המחוקק מצא לנכון לקבוע כי אין תוקף להסכם ממון בין בני זוג אלא אם הערכאה השיפוטית תשוכנע כי ההסכם נעשה מתוך רצון חופשי של הצדדים ללא כל השפעה, ללא לחץ וכי שני הצדדים קראו והבינו בדיוק את הכתוב ובמה מדובר ומהן התוצאות הנובעות מחתימתם על אותו הסכם. הוראות אלו בחוק יחסי ממון נועדו להוות ערובה לכך שבין הזוג שזכויותיו

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

קופחו, עמד על משמעותו, טיבו והשלכותיו של ההסכם, ועשה אותו מתוך רצון חופשי והבנה מלאה להוראותיו ולמשמעו מהן, (ראה בג"ץ 7947/06 קהלני נ' בית הדין הרבני הגדול).

לא ניתן להתנות או לוותר על אישור ההסכם. כל הפרוצדורה הכרוכה באישור הסכם מיועדת להבטיח שבני הזוג אכן מודעים לתוכנו של ההסכם ולתוצאותיו, שכן מרגע אישור ההסכם על ידי בית הדין או בית המשפט המוסמך הופך ההסכם לפסק דין שריר וקיים, אשר ניתן לאכוף אותו ולקיימו.

כידוע, לא מעט פסקי דין קובעים כי הסכם יחסי ממון או הסכם גירושין אשר לא אושר כדין הוא חסר תוקף משפטי, ולא ניתן לאכוף אותו, ואין לפעול על פי ההסכם שלא אושר כדין.

מנגד, לא מעט פסקי דין קובעים כי במידה והצדדים התנהגו על פי ההסכם ופעלו בהסתמך עליו, עקרון תום הלב מחייב כי ההסכם יהיה בר תוקף ויאכף על ידי בית המשפט.

על אף האמור, ובמקרים חריגים, הוכר הצורך לסטות מהכלל, בעטיו של עקרון תום הלב, וזאת כאשר הצדדים פעלו על פיו ונהגו בנוגע להסכם כאילו אושר כדין וראו אותו כבעל תוקף מחייב לכל דבר ועניין. בפסק דין של בית המשפט העליון (בע"א 151/85 רודן נ' רודן פ"ד ל"ט (3) 186) כאשר נדרש לסוגיה זו, הודגם קיומו של היוצא מן הכלל האמור, וכך נכתב בפסק הדין:

נראה לי, כי במקרה זה מנועה המשיבה 2 מלהעלות טענה זו בשלב כה מאוחר, 9 שנים לאחר שנכרת ההסכם, לאחר שהיא קיבלה את מה שההסכם העניק לה ובעת שהיא נדרשת לעמוד בנדרש ממנה על פיו. העובדה, שהיא נהגה על פי ההסכם במשך תשע שנים, מעידה על כך, שהיא הכירה בתוקפו, וכי אישור בית המשפט המחוזי עמד בדרישותיה, וכי היא חתמה על ההסכם מתוך רצון חופשי ומתוך מודעות מלאה להשלכותיו וכו' בנסיבות שלפנינו, נעשה שימוש בזכות לטעון את הטענה בדבר אישור בלתי נאות של החוזה על-ידי בית משפט בחוסר תום-לב, ועל-כן דין טענה זו להידחות."

כב' השופט רובינשטיין (בע"מ 7734/08 פלוני נ' פלוני) התייחס לשאלת תוקפו של הסכם בלתי מאושר, בזו הלשון:

בכל הנוגע להסכם ממון שלא אושר אך הצדדים נהגו לפיו, קיימת הלכה המעניקה לו תוקף מעשי מכוח עקרונות תום הלב, ההשתק והמניעות. בקבעו חובה לאשר את ההסכם, הציב המחוקק גבול ברור, ולמעט באותם מקרים בהם יהיה מושקף צד להסכם מלהעלות טענה לגבי העדר אישור כדין נוכח התנהגות הצדדים להסכם, הגבול הוא זה הקבוע בחוק."

העולה מהאמור, כי גם אם ניתן, במקרים חריגים, להכיר בתוקפו של הסכם שלא אושר מכוח עקרון תום הלב והמניעות, דומה כי אותם מקרים חריגים מצטמצמים למצב בו הצדדים נהגו על פי ההסכם לאורך תקופה ממושכת, באופן המעיד על גמירות דעתם ועל הכרה בתוקפו המחייב של ההסכם. (ע"א 151/85 יעקב רודן נ' ארו רודן, פ"ד לט(3) 186 [1985]; ע"א 9126/05 פלוני נ' אלמוני; בג"ץ 8820/07 פלוני נ' בית הדין הרבני האזורי-אשקלון; ניסים שלם, יחסי ממון ורכוש - הלכה למעשה 173), וזאת לא ניתן לומר במקרה דידן. הצדדים לא נהגו על פי ההסכם לאורך תקופה ממושכת, אלא תקופה קצרה מאוד ובהזדמנות הראשונה של האישה העלתה את בעיית המשמורת, משכך, לא ניתן לקבל את טענת האב ובא כוחו להכיר בתוקפו של הסכם שלא אושר מכוח עקרון תום הלב.

זאת ועוד, יש לומר שדווקא במקרה שלא ברור לבית הדין למה לבסוף לה ניתן להסכם תוקף של פסק דין, בזה ניתן לומר שהתנהגות הצדדים על סמך ההסכם היא כתחליף לאישור

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ההסכם בבית הדין, והיא ראייה על גמירות דעת. אך כאן ברור לבית הדין שהאישה חזרה בה בפירוש מההסכם, ולא היתה מוכנה שבית המשפט יאשר אותו, ובאופן זה שיש חזרה מפורשת, לא תועיל ראייה על התנהגות הצדדים לפי ההסכם לתת לכולו תוקף מחייב.

בית הדין ניסה להביא את הצדדים להסכמה בעניין אך לא הצליח, כמו כן ביקש בית הדין לקבל שיקול דעת רחב לעניין סכום הכתובה הבעל הסכים אך בא כוח האישה הורה לאישה שלא להסכים.

בדיון ההוכחות בתאריך כ"ח בשבט התשע"ו (7.2.2016), התהפכו היוצרות, כך שהאישה ובאת כוחה מוכנים להתפשר ומי שמסרב הפעם הוא הבעל:

בית הדין: כמה הכתובה?

האישה: 180,000 ₪.

בית הדין: כמה את דורשת?

האישה: 180,000 ₪.

בית הדין: אתם מוכנים להתפשר?

בא כוח הבעל: לא.

בא כוח האישה: בבית המשפט הסכמתם?

בא כוח הבעל: לאחר תוצאות הפולגרף וכן הטענות הזויות של האישה ובית הדין התרשם מאמינות הבעל וכו'.

מהמורם מכל האמור לעיל, ובהתחשב בהסכמת האישה ובאת כוחה לפשרה, וכן בכך שהאישה שיקרה את בית הדין והעידה שקר בעזות מצח בעניין התלונה, ובנוסף הבעל משלם לאישה מזונות בסך של 1,500 ש"ח עד מתן פסק הדין לכתובה (היות וזה היה תנאי האישה להסכמה לקבלת הגט, וכן בית הדין מודע שאין בתשלום זה בכדי לקזז מהכתובה), בית הדין מחייב את הבעל לשלם לאישה כתובה בסך של 100,000 ש"ח.

הרב דניאל אדרי – אב"ד

מצטרף למסקנות.

הרב אלעד עלי – דיין

מסקנות

א. בית הדין מחייב את הבעל לשלם לאישה את כתובתה בסך של 100,000 ש"ח בתוך 45 יום.

ב. עם מתן פסק דין זה הבעל פטור מלשלם לאישה את הסך של 1,500 ש"ח.

ניתן לפרסם לאחר השמטת פרטים מזהים.

ניתן ביום ג' בטבת התשע"ז (01/01/2017).

הרב אלעד עלי

הרב בן ציון הכהן רבין

הרב דניאל אדרי – אב"ד